

A. Ü. Veteriner Fakültesi Doğum Bilgisi ve Jinekoloji Kürsüsü
Prof. Dr. Hüseyin ERK

1963-1973 YILLARI ARASINDA KLİNİĞİMİZE GETİRİLEN GÜÇ DOĞUMLARIN SEBEPLERİ, UYGULANAN KURTARMA YÖNTEMLERİ ve ALINAN SONUÇLAR

Erol Alaçam*

Dystocias seen in the Clinic of Ankara University Veterinary Faculty Obstetric and Gynecology Department in the Period of 1963 - 1973

Summary: This article involves the etiological factors, different treatment methods and obtaining results of dystocias of 949 domestic animals which were brought to the Ankara University Veterinary Faculty Obstetrics and Gynecology Department in the period of 1963-1973. 53 of these animals died before or after the treatment and remaining ones returned to normal after treatment.

Özet: Bu yazıda 1963-1973 yıllarını kapsayan sürede A.Ü. Veteriner Fakültesi Doğum Bilgisi ve Jinekoloji Kürsüsü kliniğine getirilen 949 güç doğum olayında, güçlüğü oluşturan nedenler, bunlara uygulanan kurtarma yöntemleri ve alınan sonuçlar hakkında bilgiler verilmiştir.

Giriş

Kürsümüzün halk hayvanlarına açık olan klinik bölümü henüz gezici görev yapma olanaklarına sahip olmamakla beraber sabit kliniğimizde her yıl artan sayılarda güç doğum olaylarına müdahale edilmektedir.

Bugün bütün dünyada uygulanan modern kurtarma yöntemleri kliniğimizde de başarı ile uygulanmaktadır. Ancak, halkın hizmetlerden yeteri kadar faydalanmayı bilmeyişi yahut ekonomik nedenlerle ilk müdahaleyi yapma arzuları yüzünden olayların bize geç ve komplike olarak getirilmesi başarı şansını düşürmektedir. Özellikle

* A. Ü. Veteriner Fakültesi Doğum bilgisi ve J nekoloji Kürsüsü Dr. Asistanı, Ankara-Türkiye.

inek, koyun, keçi gibi verimi için beslenen hayvanların gün geçtikçe ıslah edilmelerine ve verimliliklerinin çoğaltılmasına rağmen yetiştiricilerin yeterli eğitime sahip olamamaları nedeni ile güçlüklere zamanında müdahale edilememekte ve çoğu zaman yavruyu canlı olarak kurtarma imkanı olamamakta, ananın kurtarılması yoluna gidilmektedir.

Literatürlerde, çeşitli hayvan türlerindeki güç doğum raslantıları bakımından esaslı kayıtlara raslanmamakla beraber; Williams (3), sığırlarda ortalama % 3.5, kısıraklarda ise % 1.1 olarak saptamıştır Aynı araştırmacı diğer hayvan türlerinde böyle bir tespit yapamamakla beraber, tek yavru yapanlarda çok yavru yapanlara kıyasla, ıslah edilmiş, yüksek verimli hayvanlarda tabii ve bölgesel ırklara kıyasla daha fazla güç doğum olayına raslandığını bildirmiştir.

Wright (4), 95 inek üzerinde yaptığı çalışmada doğuma engel olan nedenlerin % 25'inin anaya ait, % 75'inin ise yavruya ait güçlüklere ortaya çıktığını saptamıştır.

Erk ve Akkayan (2), 1952-1965 yılları arasında A.Ü. Veteriner Fakültesi Doğum B. ve Jinekoloji Kürsüsü kliniğine getirilen hayvanların doğum ve jinekolojik hastahklarının analizini yaptıkları yazıda, rasladıkları güç doğumların özellikle yavruya ait sebeplerden ileri geldiğini bildirmişler ve bunu ineklerde % 75.8, küçük gevişenlerde % 69, tek tırnaklılarda % 85.3 olarak saptamışlardır.

Doğanlı (1), evcil hayvanlarda şekillenen 54 güç doğum olayı üzerinde çalışmış, bunlardan % 14.9'unun anaya ait, % 85.1'inin ise yavruya ait güçlüklere ileri geldiğini bildirmiştir. Araştırmacı 23 vak'ada sezaryen operasyonu, 16 olayda doğurtma, 9 olayda ekstraksiyon forse, 3 ünde de cervix uteriye mekanik olarak açmayı denemiştir. Bu müdahaleler sonunda 8 olayda mecburi kesim veya ölüm şekillendiği halde 46 olayda kurtulmayı sağladığını bildirmiştir.

Biz kürsümüze ait kayıtları inceleyerek, kliniğimize getirilen çeşitli hayvan türlerine ait güç doğumların sebeplerini, bunlara uygulanan kurtarma yöntemlerini ve alınan sonuçları inceledik. Bundan amacımız güçlüğü oluşturan nedenlere karşı uygulanan kurtarma yöntemlerinin neler olduğunu anlamak ve alınan sonuçları bildirmektir.

Materyal ve Metot

Kürsümüz kayıtlarından anlaşıldığına göre; 1963-1973 yıllarını kapsayan sürede A.Ü. Veteriner Fakültesi Doğum B. ve Jinekoloji Kürsüsü kliniğinde toplam 949 güç doğum olayına müdahale edil-

miştir. Bu olayların incelenmesi ile, değişik hayvan türlerinde şekillenen güç doğumların yıllara göre dağılımı, güçlükleri oluşturan nedenler, uygulanan kurtarma yöntemleri tablolar halinde sunulmuş ve bazı önemli bulgular hakkında kısa açıklamalar yapılmıştır.

Sonuçlar

1963-1973 yıllarını kapsayan sürede kürsümüz kliniğinde, 357 inek, 31 manda, 10 tek tırnaklı, 142 küçük geviş getiren, 46 köpek, 362 kedi, 1 ceylan olmak üzere toplam 949 hayvanda güç doğum nedeni ile kurtarma işlemi uygulanmıştır. Bu olayların hayvan türlerinde yıllara göre dağılımı (tablo. 1) de gösterilmiştir.

TABLO. 1

Yıllar	İnek	Manda	Tek Tırnaklı	K. Geviş Getiren	Köpek	Kedi	Ceylan	Toplam
1963	15	2	3	5	4	38	-	67
1964	29	2	4	9	3	31	-	78
1965	30	2	1	4	3	35	-	75
1966	23	4	-	6	8	34	-	75
1967	31	3	1	9	5	34	-	83
1968	26	2	-	17	7	41	-	93
1969	32	-	-	8	4	29	-	73
1970	30	3	-	13	8	30	-	84
1971	36	3	1	14	1	40	-	95
1972	50	4	-	20	1	27	1	103
1973	55	6	-	37	2	23	-	123
Top.	357	31	10	142	46	362	1	949

Tablonun incelenmesi ile kliniğimize getirilen güç doğum sayısında her yıl düzgün bir artış olduğu görülebilecektir.

Kurtarma işlemi yapılan 949 hayvanda güçlüğü oluşturan nedenler (tablo. 2) de, bu hayvanlarda uygulanan kurtarma yöntemleri ile neticeleri de (tablo. 3) de gösterilmiştir.

Bulgularımıza göre bize getirilen güç doğumlar; % 25.6 anaya ait sebeplerden, % 75.4 ise yavruya ait güçlüklerden ileri gelmiştir.

Bu hayvanlardan 28 tanesi müdahale yapılmadan ölmüş veya prognozu ümitsiz gözüktüğünden kesime gönderilmiş, 34 tanesi ise ya müdahale sırasında yada müdahaleden sonra 24 saat içinde ölmüş veya mecburi kesime tabi tutulmuştur.

Büyükbaş hayvanlarda genellikle doğrutma, ekstraksiyon forse gibi yollara gidilmiş, bu tarzda kurtarmanın mümkün olmadığı durumlarda ise fötotomi veya sezariyen operasyonuna başvurulmuştur.

TABLO 2.

GÜÇLÜĞÜ OLUŞTURAN NEDENLER	İnek	Manda	Tek Tırnaklı	K. Geviş getiren	Köpek	Kedi	Ceylan	TOPLAM
Baştan ileri gelen	167	11	5	21	-	5	-	209
Ön bacakların karpuslardan bükülmesi veya tam olarak beden altına uzanmasından.	17	3	-	20	2	6	-	48
Art bacakların tarsuslardan bükülmesi veya tam olarak beden altına uzanmasından.	35	4	1	10	-	-	-	50
pozisyon bozukluğu	26	3	1	27	16	263	-	336
Presen. bozukluğu	4	-	1	1	-	-	-	6
Yavrunun büyüklüğü	16	2	-	-	-	-	-	18
Yavrunun anfizemi	5	3	-	9	2	7	-	26
Fetal anomaliler:								
Coelosomien	6	-	-	5	-	-	-	7
Hydrocephalus	3	-	-	1	-	-	-	8
Ancylose	2	-	-	1	-	-	-	3
Sycephalus	1	-	-	-	-	-	-	1
Ascites	3	-	-	1	-	-	-	4
Torsio uteri	25	2	-	-	-	-	-	-
Cervix uterinin spasmosu	15	2	1	29	1	-	1	49
Uterus kontraksiyonlarının yetersiz olması.	26	-	1	8	21	54	-	110
Pelvisin darlığı	2	1	-	4	4	19	-	30
Prolasus vagina	4	-	-	3	-	-	-	7
Hernia uteri	-	-	-	2	-	-	-	2
Kaza	-	-	-	-	-	8	-	8
TOPLAM	357	31	10	142	46	362	1	949

TABLO 3.

KURTARMA YÖNTEMİ	İnek	Manda	Tek Tırnaklı	K. Geviş getiren	Köpek	Kedi	Ceylan	TOPLAM
Doğrultma	211	15	3	47	-	-	-	276
Ekstraksiyon Forse	56	6	1	28	5	56	-	152
Sezariyen operasyonu	26	3	-	34	21	272	1	357
Fötötomî	41	4	5	13	-	-	-	63
İlaçla müdahale	4	-	-	3	13	23	-	43
Uterusu çevirerek düzeltme	6	1	-	-	-	-	-	7
Cervix uteriyi açma	7	-	1	4	-	-	-	12
Masaj	-	-	-	-	1	-	-	1
Müşahede altına alma	-	-	-	-	4	6	-	10
TOPLAM	351	29	10	129	44	357	1	921

Küçük hayvanlarda ise doğrultma mümkün olmadığından birçok olayda operasyon uygulanmış, daha az olarak ekstrasizyon forse, ilaçla müdahale gibi kurtarma yöntemlerine başvurulmuştur.

Hayvanın genel durumunun fazla bozulmadığı, yeni olaylarda genellikle iyi sonuçlar alınmıştır. 949 adet güç doğum olayında ancak 62 hayvan kurtarılamamıştır. Buna karşılık gerek olayların üzerinden fazla zaman geçmesi, gerekse bilgisiz ampiriklerin yaptığı hatalı müdahaleler sonunda bize getirilen olaylardan 337 tanesinde yavru canlı olarak kurtarılabilmış ve genellikle önceden ölen 612 yavru ise ölü olarak çikartılarak ananın kurtarılmasına çalışılmıştır.

Literatür

1. **Doğaneli, M.Z.** (1960): *Ankara muntakası ve havalarımız evcil hayvanlarında görülen güç doğumların sebepleri ve yapılan müdahalelerden alınan sonuçlar*, (Doktora tezi), Ege Matbaası, Ankara, 88.
2. **Erk, H., Akkayan, C.** (1970): *1952-1969 Yılları arasında kliniğimize getirilen hayvanların doğum ve Jinekolojik hastalıklarının genel analizi*, A.Ü. Vet. Fak. Der., XVII, 500-517.
3. **Williams, W.L.** (1943): *Veterinary Obstetrics*, 4th Ed., Miss Louella Williams, Upland Rd., Ithaca, N.Y.
4. **Wright, J.G.** (1958): *Bovine Dystocia*, Vet. Rec., 70, 17, 347.

Yazı "Dergi Yazı Kuruluna" 17.9.1974 günü gelmiştir.